

Anže Okorn

»Ko bi le imel kamnito srce«

John Hillcoat je režiral glasbeni spot za skladbo »Never Look Back« rap dua Run the Jewels. Se pravi, kot gre tudi refren: »Nikoli ne glej nazaj!« Zajebimo ta velelnik! Morda celo ukaz? Ozrmo se v čas, ko duo uradno še niti obstajal ni in sta Killer Mike ter El-P furala skupno turnejo, ki je bila naslovljena *Kjer so divje stvari* – kot film Spika Jonza (*Where the Wild Things Are*, 2009) po Sendakovi slikanici. Evropski del turneje, na žalost brez afroameriškega dela bodočega dvojca, sem takrat ujel v Linzu, in sicer v najbolj zanikrni dvoranici, ki si jo morete zamisliti, ob kateri bi se zdela še naša (žal že bivši) Rog in (zakenkrat še) Metelkova kot newyorški Madison Square Garden. El-P je v živo predstavljal album *Cancer 4 Cure*. Četudi strastni kadilec je moral v tisti v zakajeni luknji – ki je bila kot suhi liniški piškoti daleč od prisposodnega kozarca z marmelado – priznati, da komaj diha! Ampak si je kljub temu prižgal rdečega marliča in začel rapati svoj distopični pogled na svet. Rak kot zdravilo ... Sivina cigaretne dima kot ena od možnih perspektiv zdravja je spominjala na apokaliptične prizore iz *Ceste* Cormaca McCarthyja, ki jo je leta 2009 adaptiral ravno Hillcoat:

»Ležal je in poslušal, kako kaplja v gozdu. Skalnata tla. Mraz in tišina. Pepel nekdanjega sveta, ki ga hladni in nepredvidljivi vetrovi sem in tja nosijo v prazno. Sopihaajo naprej in raztrosijo in nato spihajo še naprej. Vse je odtrgano s svojih korenin. Nič več trdnega ni v pepelnatem zraku. Vse skupaj ohranja samo dih, trepetajoč in kratek. Ko bi le imel kamnito srce.«¹

Rak rana – smrt najboljšega prijatelja, zaradi katere je šla posredno »cungrunt« tudi El-P-jeva indie rap založba Def Jux in je zato ostal tako rekoč brez prebite pare; v skladu s svojimi irskimi koreninami zlorablja alkohol, droge ... Pesmi z albuma govorijo o smrtni žrtvi zaradi štirih dolarjev; posttravmatskem stresu vojaka, ki je sovražnika prisilil v kopanje lastnega groba; družinskem nasilju pri sosedih; o tem, da tako kot Groucho

Marx tudi El-P ne želi biti del nobenega kluba, ki bi ga sprejel za svojega člana itd. Aja, pa nad Brooklynom je mogoče videti drone ... Od depre do trenutka, ko posrečena hip-hop kombinacija podzemnega New Yorka in *Atlante* (2016–, Donald Glover) El-P-ja in Killer Mika izstrelji v *Medzvezdje* (*Interstellar*, 2014, Christopher Nolan). Slednje je, kljub temu da velja za enega največjih fanov *Iztrebljevalca* (*Blade Runner*, 1982, Ridley Scott) ter njegova produkcija kar kriči ime Vangelis, ustreznejši vizualni približek El-P-jevi poeziji, v mislih imam predvsem Nolanovo sekvenco lova na odsluženi dron indijskih zračnih sil. Divje družinsko zasledovanje vohunskega brezpilotnika – z laptopom v naročju; polja koruze, ki jo kljub počeni gumi na glasbeno podlago Hansa Zimmerja cefra zmahani *pickup* tovornjak; kmečki očetje in sinovi oportuno postajajo hekerji, hčerki pa se vojaško železje okoli dragocene baterije pazljivo sklatenega trota, ki bi bila kot nalašč za kombajn, zasmili: »Ali ga ne bi mogli samo izpustiti? Saj nikomur ni storil žalega?«

»Ta stvar se mora prilagoditi [...] Kot mi vsi,« reče hčerki oče Matthew McConaughey.

Rak rana – v imenu očeta in sina in »do fula retardiranega« HA HA, reference na *Tropski vihar* (*Tropic Thunder*, 2008, Ben Stiller) oziroma, kot rapa El-P, »Moje ime je Sam« (*I Am Sam*, 2001, Jessie Nelson). Seveda ne gre brez humorja, še posebej, če se znajdemo sredi apokalipse ...

Zajebimo zombije! To je raperski *bromance*! Run the Jewels, ki osvajata največja svetovna koncertna prizorišča, sta skupaj

¹ McCarthy, Cormac. *Cesta*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008, str. 13.

luškana kot Emma Stone in Jesse Eisenberg v **Dobrodošli v deželi zombijev** (Zombieland, 2009) Rubena Fleischerja. Bajе dajeta na odru vselej vse od sebe, kot da bo vsak čas **Konec turneje** (The End of the Tour, 2005, James Ponsoldt), kar je hkrati tudi naslov igranega filma o Davidu Fosterju Wallaceu oziroma promociji njegovega zašpehanega romana *Infinite Jest*, v katerem kot kak *jewel runner* zapiše: »Ja, paranoičen sem – ampak ali sem dovolj paranoičen?«

Čenče izza šanka, s stopnišč ter z marihuano in PCP-jem zakajenih dvigal socialnih naselij najbolj zakotnih ulic: »panksioznost«, ki v vsakem trenutku določa vezaj med besedicama hip-hop, se pravi ime kulturnega gibanja, nastalega v newyorških getih konec sedemdesetih; kislа resnica, ki pronica v podtalje, in nenehna navzočnost grožnje, da bo ta, ko končno zavzame svetovne odre, hkrati poslana v egotripizdematerine, ter tako začela postajati svoje lastno zlagano nasprotje.

»Poglej, ti, no, ta prostor! Preuredili ste – krasno! [...] Ampak kdo sem jaz, ki se ne zagrebem za svojo porcijo?« rapa na prvi RTJ plošči v komadu »Christmas Fucking Miracle« El-P sam sebi v opozorilo ...

Z Geomrom in **Nočjo živih mrtvecev** (Night of the Living Dead, 1968), s katero je ta, kot piše Marcel Štefančič, »skušal ustvariti vtis televizijskih posnetkov iz Watta in Vietnama«, in jo Hillcoat v maniri hip-hopa posempla za »Never Look Back«, se znajdemo na pokopališču nekje v Pensilvaniji. »Barbra (Judith O'Dea) in Johnny (Russel Streiner), sestra in brat, se pripeljeta na očetov grob, ki ga – na materino željo (ki je kakopak zahteva) – obiščeta vsako leto.«² Grozeče grmi. Killer Mike in El-P, ki z ruto in selotejmom »popravi« vzvratno ogledalo avtomobila, se ravno pomenljivo spogledata ob ameriški zastavi na nabiralniku ene izmed okoliških hiš, »Bolje bo, da spizdiva od tuki!«, ko jima zmanjka bencina: »Madfrak!«

Ko zombi, ki se primaje kar od nekje, »zgrabi Barbro« – ta je ob očetovem grobu ravno počepnila k molitvi – »junaško vskoči Johnny, ki z glavo trešči ob nagrobnik – in umre. Ne zato, ker bi bilo z njim kaj narobe, temveč zato, ker je nekaj narobe s svetom. To, da si živ, ni več prednost. Smrt ni konec življenja – obstaja tudi posmrtno življenje, uči in obljublja krščanstvo. Toda kot kaže **Noč živih mrtvecev**, ni nič strašnejšega od posmrtnega življenja.«³

»Barbra – vsa panična, zmedena, histerična – [...] se zateče na osamljeno kmetijo, kjer se ji kmalu pridruži Ben (Duane Jones), temnopolti sofer tovornjaka, v kleti pa se že skriva nekaj »preživelih«: Harry (Karl Hardman) in Helen (Marilyn Eastman), zakonski par s hčerko Karen (Judith Ridley), ter Tom (Ketih Wayne) in Judy (Judith Ridley) najstniški parček. Zgoraj leži napol požrto truplo,« spodaj pa na televiziji gledajo posnetek koncerta Run the Jewels, ki s karseda na horuk *old school flowom* rapata o podobnostih s svojimi starši – Killer Mikeov kriminal na drobno ter El-P-jevi čiki in alko – predvsem pa o služenju denarja kot edinem načinu, da se človek dandanes dokoplje do neodvisnosti: čas kot traper: **Povratnik** (The Revenant, 2015, Alejandro G. Inárritu).⁴ Aja, pa o tem, da so dandanes namesto idej visokoteči le še droni. »Dokumentarni, surovi, newsreelski, naturalistični, nezglancani, črno-beli, cineveritejski slog fotografije« tako vzorcev iz **Noči živih mrtvecev** kot novih posnetkov Mikovega in El-ovega bežanja pred zombiji, »vse to le dodatno poudari.«⁵

»Happy enda ni. Optimizma je konec. Zmaga nihilizem. Vsi begunci, skriti na kmetiji, umrejo.«⁶

Najbolj pomenljiva izmed smrti je gotovo Benova – črnca namreč zjutraj, ko je tako rekoč že vse mimo, misleč, da je zombi, likvidirajo belopolti »šerifovi možje, ki izgledajo kot Nacionalna garda, strah in trepet kontrakulture«, ter ga z mesarskimi kljukami zvelečjo na grmado.⁷ Osamljena farma, na kateri sta se znašla tudi Killer Mike in El-P, tako z asociiranjem na linčanja in neštete tone napalma postaja ali ena izmed nekdanjih južnjaških plantaž bombaža ali pa Vietnam, v katerem so v prvih bojnih vrstah umirali predvsem črnici, Ben ali Martin Luther King ali pa naši sodobniki Michael Brown, Eric Garner in George Floyd, ki so vsi umrli pod roko belih policistov.

»Romero je večkrat poudaril, da ni hotel posneti niti političnega filma niti filma o medrasnih odnosih [...], temveč film o svetu, ki se spreminja, o ljudeh, ki se tudi v najbolj kritičnih trenutkih ne razumejo [...],« zato moramo biti pozorni na dejstvo, da Mike in El, ko se enkrat znajdetata zabarikadirana v hiši iz Romerovega filma, za obrambo pred zombiji uporabita natanko tiste mesarske kavljce, s katerimi so Bena na ogenj zveleli šerifovi možje.⁸ Nikakor ne gre za izključevanje ... Vse njune plošče imajo poanto Deleuzove »vključujoče disjunkcije«, ki v poštevenem eno perspektivo za drugo, pri tem pa ves čas vztraja na humorni vmesnosti. Tako kot so straniščni štosi s pomočjo Duchampovega pisoarja nenehno tik pred tem, da postanejo poezija, sta tudi Run the Jewels v vsakem trenutku tik pred tem, da postaneta zombija – in tega se še kako dobro zavedata – četudi imata polna usta kontrakulture, disidentstva, manjšinske Amerike, državljanske nepokorščine, črnkega boja za državljanske pravice, nove levice, ženskega in protivojnega gibanja, komunskega samoorganiziranja, študentskega revolta, prevrednotenja vrednot, protestnih maršev, psihedeličnega »spreminjanja zavesti« in tako dalje ... Nikoli se ne ve!

»Ko bi le imel kamnito srce.«

² Štefančič, jr., Marcel. *Zombi: Od Romera do Romera*. Ljubljana: UMco, 2017, str. 37.

³ Štefančič, jr., Marcel 2017, str. 40.

⁴ Štefančič, jr., Marcel 2017, str. 40, 41.

⁵ Štefančič, jr., Marcel 2017, str. 48, 49.

⁶ Štefančič, jr., Marcel 2017, str. 53.

⁷ Štefančič, jr., Marcel 2017, str. 53.

⁸ Štefančič, jr., Marcel 2017, str. 50.